

**ФУНКЦЫЯ НАВАННЕ КАЛАРОНІМА *РЫЖЫ (ГНЯДЫ (ГНЕДЫ),
РУДЫ)* Ё ТЭКСЦЕ ТРЫЛОГІІ ВОЛЬГІ ПАТАВАЙ
“ГАСПАДАРЫ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА”**

Шаўчэнка Я.М. (УА МДПУ імя І.П. Шамякіна, г. Мазыр)

Навуковы кіраўнік – М.М. Шаўчэнка, канд. філал. навук, дацэнт

Колеравая палітра мовы гістарычных раманаў Вольгі Іпатавай надзвычай шматгранная. У яе ўваходзяць каларонімы, якія шырока прадстаўлены ў тэкстах, а таксама колераабзначэнні, якія функцыянуюць абмежавана і прадуктыўнасць якіх зніжана.

Каларонім *рыжы* мае значэнне ‘чырвона-жоўтага колеру’ [1, с. 569]. Лексема *гняды (гнеды)* абазначае ‘чырвона-рыжы з чорным хвостом і грываі (пра масць коней)’ [1, с. 153] і слова *руды* – ‘рыжакарычневы’ [1, с. 566] перадаюць адценні рыжага колеру. У трылогіі “Гаспадары Вялікага княства” яны функцыянуюць у наступных кантэкстах: 1) партрэтнае апісанне: *Тая дзяўчынка была моцная, спакойная і, помніцца, рудая* [2, с. 13]; 2) апісанне аб’ектаў фаўны: ... *ускочыў на прыгожага гнедага скакуна і паскакаў да брамы* [2, с. 363]; 3) апісанне назваў вопраткі і галаўных убораў чалавека: *У кажуюшку, у рыжай лісінай шапачцы, яна здавалася адуванчыкам, што першы вылез на свет каля прыгрэтай сонейкам прызбы і светла глядзіць навокал* [2, с. 443].

Семантыка-марфалагічная варыянтнасць калароніма-прыметніка *рыжы* прадстаўлена ў тэксце дзеепрыметнікам *парудзелы*: *Наступала восень, дні рабіліся халаднейшымі, парудзелае лісце ляцела ў вочы...*

[2, с. 134]. Дзеепрыметнік *парудзелы* мае значэнне ‘які парудзеў’ [3, с. 61] і ўносіць у выказванне дадатковае адценне значэння.

У аўтарскім тэксце ўжываецца назоўнік *рыжы*, які ўтварыўся шляхам субстантывацыі прыметніка: *Рыжы моцна штурхнуў яго да фурманкі, падхапіў за ланцугі на нагах і падсадзіў у воз...* [2, с. 113]. Такі працэс пераходу прыметнікаў у назоўнікі – з’ява даволі актыўная не толькі ў мове аўтара трылогіі, але і ў сучаснай беларускай мове ўвогуле.

Такім чынам, у тэксце гістарычных раманаў В. Іпатавай каларонімы дадзенай групы малапрадуктыўныя, але шырокаўжывальныя.

Літаратура

1. Глумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: Больш за 65 000 слоў / М.Н. Крыўко [і інш.]; пад агульн. рэд. М.Р. Судніка. – Мінск : БелЭн, 2002.

2. Іпатава, В. Альгердава дзіда : раманы / В. Іпатава. – Мінск : Беллітфонд, 2002. – 608 с.

3. Глумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5-ці т. / пад агульн. рэд. К.К. Атраховіча (К. Крапівы). – Мінск : БелСЭ, 1977–1984. – Т. 1–5.